

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань у діяльності державної установи «Коростенська виправна колонія (№ 71)» (далі – ВК, виправна колонія, установа), у якій на час відвідування групою НПМ 15 серпня 2024 року утримувалось 601 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

За результатами відвідування установи групою НПМ встановлено, що деякі проблемні питання, які виявлені під час попереднього відвідування, яке відбулося 29.05.2024, перебувають у процесі виконання або продовжують мати місце.

У дільниці карантину, діагностики і розподілу (далі – відділення КДіР) продовжують мати місце порушення вимог Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення).

Так, у зазначеній дільниці не було обладнано сушарку, яка передбачена пунктом 12.17 Норм забезпечення. Відсутність сушарки призводить до того, що засуджені вимушені користуватися вологим одягом та білизною, яка не висихає на вулиці, особливо під час атмосферних опадів.

Кімната для зберігання продуктів харчування та житлове приміщення дільниці КДіР перебувають у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення ремонтних робіт.

Окрім цього, у житловому приміщенні дільниці КДіР відсутні табуретки, якими відповідно до пункту 12.2.4 Норм забезпечення мають бути забезпечені усі засуджені.

У деяких житлових приміщеннях дільниці КДіР та відділеннях соціально-психологічної служби (далі – відділення СПС) ліжка розташовані впритул одне до одного, що порушує вимоги статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та правила 18.1 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП) щодо права на повагу до приватного життя та особистого простору.

Під час попереднього відвідування території виробничої зони установи, представниками групи НПМ встановлено наявність будівель, які перебувають у вкрай зношеному, а подекуди в аварійному стані.

Будівлі не використовуються за призначенням та під впливом атмосферних опадів відбувається їх природня руйнація. Територія, де розташовані ці будівлі, не огорожена, попереджувальні знаки про загрозу для життя та здоров'я осіб, які потраплять на дану територію, відсутні.

У порушення вимог пункту 7 глави 3 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572, та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», до роботи на об'єктах харчування та у лазні залучаються 12 працівників із числа засуджених, які не пройшли обов'язкові попередні та профілактичні медичні огляди та не мають форми особистої медичної книжки, форма якої затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.02.2013 № 150, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань на території установи.

Слід зазначити, що тільки після наданих представниками групи НПМ рекомендацій, адміністрацією ВК для вищезазначених засуджених проведено медичний огляд із зазначенням результатів, аналізів та висновку в Особистій медичній книжці.

В установі відсутнє укриття для захисту засуджених в особливий період, що є порушенням вимог частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України.

Через вищезазначені порушення, засуджені ВК піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними у гуртожитках та на робочих місцях під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії РФ проти України.

В окремих житлових приміщеннях установи порушується норми площі на одного засудженого.

На момент відвідування дільниці КДіР у житловому приміщенні, де проживало 26 осіб, площа даного приміщення складала 89,6 м², тобто фактична площа на одного засудженого складає 3,4 м².

Довідково: замірювання площі у житлових та камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

Частиною 1 статті 115 КВК, передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) [СРТ/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено про неналежні умови утримання в місцях несвободи, а саме недостачу площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Під час відвідування камерних приміщень дисциплінарного ізолятора та приміщень камерного типу (далі – ДІЗО/ПКТ) зафіксовано відсутність у деяких камерних приміщеннях наочної інформації із зазначенням номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій (Міністерства юстиції України, Європейського суду з прав людини, Державного бюро розслідувань, Офісу Генерального прокурора, обласної і окружної прокуратур, Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, міжрегіонального управління, а також регіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги), чим порушується пункт 6 розділу II Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП).

У відповідності до вимог пункту 1 розділу XIII ПВР УВП відправлення засудженими листів проводиться без обмеження їх кількості і тільки через адміністрацію установи виконання покарань. З цією метою на території установи виконання покарань вивішуються поштові скриньки, які щодня відкриваються уповноваженими посадовими особами.

Проте, на момент відвідування дільниці КДІР, такі поштові скриньки для відправлення листів засуджених відсутні.

Зазначене також суперечить вимогам правила 24.1 ЄПП, згідно з яким особам у пенітенціарних установах необхідно дозволяти максимально часто

спілкуватися по телефону або в інші способи зі своїми родинами, іншими особами та представниками зовнішніх організацій.

У ході відвідування представниками групи НПМ встановлено надмірну загразованість вікон у деяких камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ через що у засуджених недостатній рівень природнього освітлення, який не дозволяє читати у денний час.

У своїх доповідях Європейський комітет зазначає, що заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але не повинні позбавляти останніх доступу до свіжого повітря та природнього освітлення.

У відповідності до вимог пункту 4 розділу IV Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів), сигналізаційна система виклику застосовується для надання можливості особам, узятим під варту, та засудженим здійснити виклик персоналу і складається із кнопок, які встановлюються у камерних приміщеннях та індикаційної панелі, що відображає інформацію про стан кнопок.

На момент відвідування деякі камерні приміщення ДІЗО/ПКТ не обладнано кнопками виклику персоналу, яка дозволяє утримуваним негайно встановлювати контакт із персоналом установи.

Таким чином, засуджені для здійснення виклику персоналу установи змушені тривалий час стукати по внутрішній стороні дверей камери руками або підручними засобами.

Також, відсутність сигналізаційної системи виклику створює сприятливі умови для зловживань з боку персоналу установи та порушень прав засуджених.

У порушення вимог Порядку забезпечення речовим майном та норм належності речового майна для засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 20.02.2012 № 280/5, не всі засуджені, які перебувають у відділеннях СПС та дільниці КДіР, забезпечені речовим майном у повному обсязі. Так, у деяких засуджених ватяні матраци перебувають у незадовільному стані та потребують заміни.

Також, Книга обліку видачі мила, миття в лазні та заміни білизни не відповідає вимогам додатку 7 Положення про ЛПК, а саме не ведуться записи у графах 8 та 12, де повинна ставитись підпис особи, яка отримала (видала) мило.

Вищевикладене може свідчити про зловживання з боку адміністрації установи при використанні та списанні миючих засобів, а незабезпечення милом призводитиме до порушення гігієнічних норм та розвитку паразитарних захворювань.

Також, під час відвідування установи виявлені нові факти порушень прав людини.

Згідно статті 119 КВК праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. Окрім цього у пункті 6.1. Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю), зазначено, що заробітна плата, нарахована засудженим за умови виконання ними норми виробітку або тривалості робочого часу, не може бути менше законодавчо встановленого мінімального розміру заробітної плати.

При вивченні групою НПМ відомостей про отримання заробітної плати засудженим за липень 2024 року встановлено, що заробіток засуджених, які працюють за трудовим договором, становить лише близько 1500 грн без вирахування податків та комунальних послуг, що менше за мінімальну заробітну плату по країні, яка станом на квітень 2024 року складала 8000 грн.

Засуджені працюють в умовах недотримання вимог частини 3 статті 119 КВК та пункту 1.2 Інструкції про працю, у яких зазначено, що праця засуджених організовується з додержанням правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, встановлених законодавством про працю.

Так, під час конфіденційного спілкування із засудженими, які працюють у збиральному цеху виробничої зони установи, встановлено, що вони, через відсутність рукавиць та інших засобів індивідуального захисту, постійно отримують травми рук та пальців.

В установі встановлено факти трудової експлуатації засуджених. Так, у ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК та пункту 5.1 Інструкції про працю.

У розділі V пункту 5.1.1 Інструкції про працю зазначено, якщо за характером виробництва та умовами роботи, а також виходячи з особливостей функціонування установ виконання покарань, запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, за рішеннями начальників установ виконання покарань, погодженими з міжрегіональними територіальними органами Міністерства юстиції з питань виконання кримінальних покарань, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин.

Засуджені, які працюють в інструментальному цеху, зазначали, що вони вимушені працювати понад норму, вночі та вихідні дні без належного обліку робочого часу, оплати праці та постійно проживають у спальному приміщенні, яке знаходиться у зазначеному цеху.

Під час спілкування із засудженими, які працюють у лазні, представниками групи НПМ встановлено, що їх робочий день розпочинається о 7 годині, а закінчується о 21 годині у будні дні, окрім цього ці особи залучаються до 4 годин праці у вихідні дні. Таким чином, робочий тиждень зазначених засуджених складає близько 80 годин без жодного вихідного дня.

На момент відвідування групою НПМ самовільно обладнаного спального приміщення в інструментальному цеху встановлено незадовільний санітарний стан, що не відповідає людським умовам перебування (наявний стійкий неприємний запах, захащеність особистими речами, недостатньо природнього освітлення, підлога і матраци брудні та вологі).

Під час конфіденційного спілкування із засудженими, які перебували у інструментальному цеху, вони зазначили, що приміщення санвузла, через стійкий неприємний запах, антисанітарію та затоплення, не використовується засудженими. Природні потреби засуджені справляють на вулиці поруч з цехом виробничої зони.

Відповідно до правила 19.3 ЄПП ув'язнені повинні мати безперешкодний доступ до санітарних засобів, які відповідають вимогам гігієни та дозволяють усамотнитись.

Відповідно до статті 55 Конституції України, кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Згідно із наданою адміністрацією ВК довідкою про кількості звернень до державних органів встановлено, що у 2024 році не відправлено жодного звернення від засуджених на адресу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Таким чином, через відсутність наочної інформації та скриньок для листування, у деяких приміщеннях ВК, у засуджених відсутня інформація про можливість надсилати на адресу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій звернення про можливі порушення прав і свобод людини і громадянина.

У порушення вимог пункту 3 розділу XX ПВР УВП деякі камерні приміщення ДІЗО/ПКТ, жилі приміщення СПС та інші приміщення установи не радіофіковані, що порушує право засуджених на контакти із зовнішнім світом.

Відповідно до вимог правила 24.10 ЄПП, ув'язнені особи мусять мати можливість регулярно одержувати інформацію про суспільні події по радіо або телебаченню, за винятком, коли в окремих випадках судовий орган визначає конкретну заборону на певний період.

У виправній колонії порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Так, у окремих житлових приміщеннях відділень СПС виявлено електричні розетки з порушеннями техніки безпеки, які перебувають в незадовільному технічному стані.

Вищезазначені порушення можуть призвести до ураження утримуваних осіб електричним струмом, становить загрозу для життя та здоров'я цих осіб та персоналу установи, а також до надзвичайних подій (зокрема, пожежа, задимлення тощо), що є порушенням права засуджених та персоналу установи на життя.

Адміністрацією ВК не забезпечується принцип поетапного повернення засудженого у суспільство шляхом застосування норми у виді заміни невідбутої частини покарання більш м'яким та зміни умов тримання шляхом переведення до іншої структурної дільниці.

Під час вивчення облікової інформації встановлено, що заміна невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі більш м'яким покаранням може бути застосована для 103 засуджених протягом 2024 року. Проте комісією установи прийнято рішення про можливість направлення до суду щодо застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням лише щодо 3 осіб.

Подібна ситуація склалась під час застосування змін умов тримання засуджених, відповідно до статей 100 та 101 КВК.

Так, можливість зміни умов тримання шляхом переведення до іншої структурної дільниці може бути застосована для 137 засуджених, проте начальником установи погоджено лише 11 засудженим переведення до дільниці соціальної реабілітації установи.

Міністерством юстиції України за результатами опрацювання спеціальної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання в 2023 році», поінформовано у листі від 15.05.2024 № 73478/5015-4-24/27, що приміщення усіх установ виконання покарань забезпечені меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення у відповідності до вимог Норм забезпечення, а забезпечення засуджених речовим майном здійснюється у відповідності до вимог Порядку забезпечення речовим майном та норм належності речового майна.

Однак, виявлені під час відвідування установи групою НППМ порушення свідчать, що зазначена у листі Міністерством юстиції України інформація не відповідає дійсності, носить суто формальний характер та створює ілюзію керованого стану справ та загального благополуччя в установах виконання покарань.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у державній установі «Коростенська виправна колонія (№ 71)», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;

1.2. Вжити заходів щодо обладнання у дільниці КДІР приміщення сушарки;

1.3. Вжити заходів щодо забезпечення в повному обсязі матеріально-побутові умови у камерних приміщеннях, збірному відділенні установи, які відповідають правилам санітарії та гігієни;

1.4. Вжити додаткових заходів щодо створення належних умов для реалізації права засуджених на приватність та особистий простір;

1.5. Вжити заходів щодо унеможливлення доступу до приміщень аварійних будівель, розташованих на території виробничої зони установи;

1.6. Опрацювати питання щодо можливості облаштування в установі укриття;

1.7. Додатково опрацювати питання щодо приведення норм площі на одного засудженого і ув'язненого у відповідність до вимог національних та міжнародних нормативно-правових актів;

1.8. Вжити заходів щодо розміщення наочної інформації та облаштування поштових скриньок для листування в приміщеннях установи;

1.9. Вирішити питання щодо забезпечення належного рівня природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ;

1.10. Вжити заходів щодо обладнання та використання сигналізаційної системи виклику відповідно до вимог Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю;

1.11. Вжити додаткових заходів щодо забезпечення засуджених речовим майном у повному обсязі;

1.12. Вирішити питання щодо забезпечення належного ведення службової документації у виправній колонії;

1.13. Опрацювати питання щодо неухильного дотримання вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працевлаштованих засуджених;

1.14. Забезпечити право засуджених подавати звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій;

1.15. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень в частині забезпечення засудженим та ув'язненим можливості регулярно одержувати інформацію про суспільні події по радіоапаратурі;

1.16. Забезпечити дотримання Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417;

1.17. Вирішити питання щодо перегляду практики застосування до засуджених заохочувальних норм, а саме: заміни невідбутої частини покарання більш м'яким та змін умов тримання шляхом переведення до іншої структурної дільниці (дільниця соціальної реабілітації);

1.18. Провести службове розслідування щодо виявлених випадків надання Уповноваженому недостовірної інформації Міністерством юстиції України за результатами опрацювання ним спеціальної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання в 2023 році».

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Коростенська виправна колонія (№ 71)» на 15 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Потапович Павло (050)-967-95-51

